

MAARJAMAA

VELLO SALO RINGKIRI

Nr. 3 (31)

XVI aastakäik

Ivanoskorona 2002

EI SÜÜDISTA, VAID ANNAN ANDEKS

26. aug. „tutvustas” mind maailma avalikkusele *Catholic News Service* (USA), väites, et Vello Salo süüdistavat Vatikani. Kui te ei usu, vaadake ise: www.catholicnews.com.

Ei uskunud oma silmi. Ei tahtnud nagu uskuda, et USA katoliku piiskoppide konverentsi ametlik organ võiks avaldada kõmuartikleid à la *papp ründab paavsti*. Asjaosalise käest küsimata, kas ta ikka on süüdistanud. Juhtunud see on – aga kuna Jumal oskab ka kõveratele joontele sirgeid ridu kirjutada, võib tollest artiklist äkki kasugi olla.

Enne juhtunu lahkamisele asumist põhimõttelist. Jeesus ütleb: *Ärge mõistke kohut, et teie üle ei mõistetaks kohut* (Mt 7:1). Mina järeldan sellest, et teise inimese süüdistamine ei sobi ristiinimesele ning sellepärast ma ei süüdista mitte kedagi. Põhimõtteliselt. On selge, et halbu asju juhtub aina ning meie kohus on nende suhtes seisukohta võtta. Ent ilmselt ei ole *seisukohavõtt* sama mis *süüdistus*, olgugi et mõni inimene arvab nii. Milleks meil on siis üldse olemas kaks eri sõna? Kui mulle näib, et keegi on kurja teinud, on minu kohus talle **andeks anda**, mitte süüdistada. Muidu ma ju poleks ristiinimene. Ent asja juurde.

27. juulil külastas mind hr. J. Luxmoore, kelle nimekaardil seisis *Religious News* jne, ning soovis intervjuud katoliku kiriku olukorrast Eestis. Minul muidugi hea meel, et keegi meiesuguste pisukeste vastu üldse huvi tunneb ja muudkui jutustan. Ikka sedasama, mis kõigile muile. Mitte väga kaua tagasi olin meie uuele administraatorile täpselt sama ülevaate annud. Muidugi tuli jutuks ka see, et meie administraator ei ela oma karja juures, vaid hoopis Leedus. Ja et minu arust peaks elama Eestis jne.

Nüüd siis äkki loen, et too härra olevat CNS-i teenistuses (visiitkaardil seda polnud) ning omistab mulle asju, mida ma pole ei mõelnud ega öelnud. Artiklit ta mulle enne avaldamist ei näidanud; kirjutis annaks nagu mõista, et ta näitas seda administraatorile, kuid tollega vesteldes selgus, et reporter oli talle ainult helistanud ega olnud midagi ette lugenud.

Kirjutasin ühtäkki USA piiskopikonverentsile ja palusin neid oma publikatsioonide sihiasetuse üle järele mõelda: kas nad tahavad rahumeelset arutelu (mis on minu arvates õige) või valeandmetega opereerivaid kõmulugusid. Viimast ei pea mina õigeks, kuid see on aramus, mitte süüdistus. Meilisin kohe KNA-le (*Kath. Nachrichtenagentur*) ja soomlaste FIDES-keskusele, samuti kirjutasin Vatikani Piiskoppide Kongregatsioonile. Ent artikkel seisab internetis ning nii olen igal juhul „tehtud mees”.

Ma ei jõua siin kõiki artiklis esinevaid nõmedusi sõeluda (ükski kirikuasjade tundja ei tuleks nt mõttele, et Kiriku keskvalitsus peaks kohalike vaimulike käest nõu küsima kogudusepreestrite ametissenimetamise asjus, aga mina olevat seda rääkinud, väidab JL). Mõnda seika tasub täpsema info huvides siiski õiendada.

Artikli esimene rida ütleb, et olen *the only native priest in Estonia*. Tegelikult elab neid Eestis palju rohkem, nt õigeusu kirikus. Kuid ka rooma-katoliku preestrid elab Eestis veel kaks: Einar Laigna (ordineeritud a. 1980) ja Väino Niitvägi (1989). Tõsi küll, kumbki ei teeni praegu Eesti apostelliku administratuuri alluvuses, ent nad ei ole sellepärast vähem eestlased või preestrid. Ka mina allun hoopis Münsteri piiskopile Saksamaal, nii et administratuuri alluvuses ei tööta Eestis praegu mitte ainsatki eestlasest preestrit. Siia on hea lisada, et preester Rein Õunapuu (ord. 1985) elab juba kuus aastat Saksamaal.

Edasi paneb JL mu ütlema, et Eestis „on kiriku suurim probleem (*key problem*) maakeelt rääkiv piiskop”. Hoolimata mu pikast-laiast seletusest, et meie käputäis kato-liiklasi *ei vaja* piiskoppi; piisaks preestrist, kel on kogudusevaimuliku kogemus. Tõin näi-tekst paater Eduard Profittliche, kes nimetati a. 1931 administraatoriks ning sai piiskopiks alles viis aastat hiljem. Olen alati rõhutanud (ega teinud JL puhul mingit erandit), et hinge-karjane peab valdama oma koguduse keelt – ent see on ju kogu kiriku seisukoht, seega mitte mingisugune minu poolt püstitatud uus nõue.

Artiklis jääb hoopis mainimata teema, mida toonitasin mina: **apostelliku administraatori amet ei saa olla kõrvaltöö** (*part-time job*). Soovisin (ja soovin ikka veel) selle küsimuse arutamist kogu kiriku, mitte üksnes Eesti huvides. Apostellikud administratuurid luuakse seal, kus leidub liig vähe usklikke piiskopkonna loomiseks. On muidugi vaieldav, kui suur usklikte arv oleks piisav, ent Eesti puhul pole siin midagi arutada: meid katoliiklasi on nii vähe, et kahtlemata jääme veel pikemaks ajaks administraatoriks (selle staatuse saime a. 1924).
Meie administraatorite loetelu:

1924-1931	Antonino	Zecchini	(itaallane)
1931-1941	Eduard	Profittlich	(sakslane)
1992-1997	Justo	Mullor	García (hispaanlane)
1997-2001	Erwin	Josef	Ender (sakslane)
2001-	Peter	Stephan	Zurbriggen (šveitslane)

Taasiseseisvunud Eesti administraatorid on kõik olnud samaaegselt ka Vatikani suursaadikud (nuntsiused) kolme Balti riigi juures, kõigi elukohaks on olnud Vilnius. Nad on niisiis kõigepealt diplomaadid, sellele lisaks on kiriku keskvalitsus nende peale pannud ka Eesti katoliiklaste ülemhinge-karjase kohustused. Rooma kuuria piiskopiamet (*Congregatio pro Episcopis*) ei pea seda kindlasti normaalseks olukorraks, kasvõi sellepärast, et diplomaatide ametiajad on suhteliselt lühikesed, koguduste töö korraldamine on aga nõ elutöö. Eriti vajalik oleks administraatori kohalviibimine Eestis, kus kogudused seisid a. 1991 täiesti uue alguse ees. Nüüd on meil aga kümne aasta jooksul olnud kolm erinevat administraatorit, kellest ükski ei

ole saanud elada Eestis.
Eduard Profittlichi lugu võiks teatud mõttes malliks olla: pärast ametissenimetamist asus Eestisse elama, õppis ära eesti keele ning temast sai E.V. kodanik – võiks öelda, et esimene E.V. kodanik, kes pühitseti katoliku piiskopiks. Tema küüditamine ja surm vangis olid muidugi erakorralised sündmused. Ent niisugust administraatorit vajatakse igal pool, arvan. Jällegi: see ei ole süüdistus, vaid minu arvamus.

Artiklis on mitu vähemat apsu: nii väidab JL, et ma olevat ordineeritud Roomas. Ei, see toimus 17. märtsil 1957 Münsteris. Edasi olevat ma Vene okupatsiooni ajal välja andnud **põrandaalust** eestikeelset katoliiklikku lehte (JL: *journal*). Minu ainus perioodiline välja-anne, ringkiri MAARJAMAA pole aga kunagi „põrandaalune” olnud. Siis teatab JL, et Eestis töötas usutelu ajal 8 preestrit (JL: *visiting priests* – „külalispreestrid”?), ehkki neid oli tervelt 13; et Eestis olevat katoliku kirikul 3000 liiget, olgugi et teatasin talle rahvaloenduse 5757 katoliiklasest (vt. Mm 1/29). Minul olevat käsil Piibli tõlke lõpetamine (*concluding*); kahju küll, ma alles alustan.

Rääkisime paar tundi, kusjuures JL salvestas kõik. Ei soovi süüdistada kedagi, kuid minu arvates peaks nii viletsa artikli autor küll enesele jõukohasema töö otsima. Mu enese artikkel ilmus õnneks veidi varem (vt pöördel), teksti võivad soovijad minu käest saada.

Ootan CNS-i vastust. Kas annavad võimaluse õiendada? Kurb ikkagi, et USA piiskopikonverentsi organ püüab Eesti katoliiklasi tülli ajada.

"EESTI KRISTLIK ENTSÜKLOPEEDIA"

Niisugust meil ju pole? Ent miks mitte kirjutama hakata, mõtlesin, kui *Eesti Entsüklopeedia* tellis minult 12. köite jaoks artikli püha Birgitta õeskonna kohta. Taheti nimelt 650 tähemärgi pikkust (ikka koos vahedega!). Panin esiteks kirja, mida arvasin eestlasest lugejale kasulikuks, ent seda sai tellitust poole rohkem. Kärpisin nõ liigse poole välja ning siis hakkasingi mõtlema: miks mitte teha teatavaks ka pikem variant? Siin ta ongi.

Birgitiinide ordu, rootslanna Birgitta Birgersdotter'i (u 1303-1373, elas 1349-1373 Roomas, kanoniseeriti 1391, kuulutati 2001 Euroopa kaaspatrooniks) asutatud uuelaadne nais- ja meesharuga kloostriordu, kirikliku nimega *Ordo Sancti Salvatoris*, mille eesotsas seisis abtiss, kellele allus meeskloostri eestseisja (*confessor generalis*). Birgitta nägemuse kohaselt oli ordu kontemplatiivne (ühinemine Kristuse kannatustega, Armulaud, tunnipalve). Ühes kaksikkloostri võis olla kuni 85 asukat (Jeesuse 72 jüngri ja 13 apostli eeskujul), neist õdesid mitte üle 60. Õdede peamiseks tegevuseks oli kooripalve ja käsitöö, vendadel kloostri liturgia ja hingehoiutöö ka väljaspool kloostrit. Paavstlik asutamisluba esimese kloostri (Vadstena) jaoks anti 1370, kinnitati 1378 (Augustinuse reegli lisana). Keskajal oli ordul 30 kloostrit (kõik Euroopas). Aastal 2002 tegutses 53 ordumaja (neist 13 autonoomset ja üks kongregatsioon 40 majaga) Euroopas, Aasias ja Ameerikas. 19. saj. hääbunud meesharu taastus 1976. Eestis taastus aastal 2001

Pirita

klooster.

Fulco († u. 1180), Montier-la-Celle'i (Troyes' läh. Prantsusmaal) benediktiinikloostri munk. Lundi peapiiskop Eskil pühitses ta u. 1165 eestlaste piiskopiks. 1171 palus paavst Aleksander III anda talle abiliseks eestlasest vend Nicolaus (Stavangeri kloostrist). Nende Eestis viibimise kohta puuduvad teated. [NB! *Fulco ei olnud tsistertslane!*]